

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cijena: na godinu K 12. — Za pò godine K 6. — Za Šibenik na godinu donajanjem u kuću K 12. — Za Inozemstvo na godinu K 12. — Oglasi, priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para peti redak ili po pogodbi. — Nebrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi, priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 30 para peti redak ili po pogodbi. — Nebrankirana pisma ne primaju se. — Rukopisi se ne vraćaju.

Težak položaj.

Kad je ono tu skoro uzsljedilo pripojenje Bosne i Hercegovine, ministar vanjskih posala Austro-Ugarske držao je, da je posao svršen, a kad tamo, tekar se posle izvršenog čina pokazale posljedice, koje nisu od koristi za velevlad, koju ministar vanjskih posala zastupa.

Mala Srbija i Crnagora se nakostrušile, kako je bilo i očekivati, ali njihovo kostrušenje postalo je pogibeljno za Austriju kad se Turska podpomazena od Englezke i donekle Rusije dala u prosvjede. Tada je iznikla misao svakome jasna, da pogibelj rata nije tako daleko, kako se držalo i drži.

U istinu izabran je zgodan čas, da se pripojenje izvede. Rusija oslabljena japanskim ratom, Turska zaposlena nutrinj preustrojtvojem, Englezka u napetosti sa Njemačkom. Udar mogao je slobodno uzsljediti. Nu da će ostati bez odjeka, nije bilo moguće, kad se zna, da je izotčno pitanje jedno od najvećih, najzapletenijih i najpogibeljnijih za mir odnosno najnovije u Europi.

Već od Petra Velikoga ono je za Rusiju na dnevnom redu. Pitanje Crnoga mora i Dardanella za nju je životno i radi njih je ona vodila već prekrvave ratove i sukobila se sa cijelom Europom.

Velevladstvi europske ne dopuštaju Rusiji, da zagospoduje Crnim morem, a ona za uzvrat oslobadja narode, koji su oko njega. To oslobadjanje traje više od stoljeća. Tako se digla Rumunjska, Bugarska, Srbija, Grčka. Vode se ratovi, radi toga i sklapanje se ugovori već od 1739. god. Ugovor beogradski, Kurčuk-Kainardžski, Drinopoljski, Unkar-lskeleski, londonski, pariški, sanstefanski i napokon berlinski bave se u prvom redu pitanjem Crnoga mora i Dardanella. Državice balkanske ulaze ga samo koliko to pomaže ili odnemaže Rusiji prema tomu, je li ona može uvjete namećati ili ih je pristijena primiti.

Ugovor berlinski uzsljedio je nakon što je Rusija skršila Tursku. Prvobitna namjera Rusije bijaše, prema njezinom historičkom zadatku, proglasiti Crnu Goru, Srbiju i Rumuniju nezavisnima, Bugarsku povećati do Egejskoga mora, a Bosni i Hercegovini dati neku vrst samouprave sporazumno sa Austrijom i sa Turskom. Dardanella bit će otvorene trgovačkom brodivlji.

Namjere Rusije berlinskim ugovorom bile su dobrim djelom izpunjene, a neke na njezinu štetu prekrrojene. Za nas je glavno, da Bosni i Hercegovini nije bila dana samouprava, nego su iste predane na upravljanje Austro-Ugarskoj. One su ipak imale ostati pod suverenstvom Sultanovim.

Svaka promjena stanja, uvedena po berlinskom ugovoru, imala bi se odobriti po svim velevladstima, koje su taj ugovor potpisale.

Aud berlinskoga ugovora ima trideset godina. Austro-Ugarska po svojem ministru vanjskih posala mislila je, da može tu ustanovu ugovora mimičiti i pripojila je Bosnu i Hercegovinu bez ikakvog ovlaštenja potpisanih velevladstvi. Njemački kancelar neki dan je rekao, da on voli da ga Austrija nije u tom svom koraku predhodno obznanila, jer da ona najbolje zna njezinu korist i što joj je prema tomu raditi.

A što da radi? Rusija i Englezka zahjevaju, da u pitanju odluču velevladstvi kongresom. Turska isto i još više; ne će da pusti svoje suverenstvo bez naknade. Naknade pitaju i Srbija i Crnagora.

Austro-Ugarska iz početka se na sve to kao rugala. Ali po Turskoj njezini parobrodci i trgovina su bojkotirani. Na granicam svojim mora da drži veliku vojsku, da ju oružava i da silno troši.

Gubitak Austro-Ugarske u ovo malo vremena može se računati na bar milijard kruna. Dakle pravi rat po želji Englezke i drugih vlasti, rat bez krvi, ali ipak veoma skup, proti kojemu monarhija Austro-Ugarska ne može ništa. Da se to događaja kojoj drugoj velevladstvi, već bi bilo pomorskih i kopnenih demonstracija, a kad ne bi uspjela, zagrmili bi topovi.

Austro-Ugarska toga ne može učiniti, nego mora nastojati, da odkupi mir popuštanjem i

novcem. I ona će taj mir barem za koju godinu velikim žrtvam odkupiti. Samoju Turskoj, izgleda, da će za suverenstvo Bosne i Hercegovine dati u gotovom do sto milijuna kruna. A gdje je još izgubljena trgovina, gdje su tržišta izotkla, koja će se više težkom mukom natrag dobiti? A gdje ostali troškovi? Gdje svedjerna pogibelj rata, koja ne će prestati ni samim sporazumom Turske? Jer tu je još Rusija, Englezka, a možda sutra dodje i Italija. Tu je svakako Crnagora i Srbija, koje će uvijek tražiti izliku zgodnog časa.

Kad se na sve ovo pomisli, trudno je težeg položaja pomisliti za monarhiju Austro-Ugarsku nego je današnji. Posljedice ovog položaja trajat će još sve dok se ne ostvari naravno rješenje ovog pitanja u sporazumu zainteresovanih, osobito Rusije.

A naravno rješenje nije jednostavno pripojenje monarhiji, jer tim se stvara nezadovoljstvo medju cijelim pučanstvom na jugu, a toga pučanstva ima do sedam milijuna. Ono je, istina, sada umjetno razdijeljeno i po tom prilično slabo, da bi izravno moglo opirati se, ali je ipak toliko jako i složno, da bi moglo svojom pasivnošću u danim prigodam biti veoma odlučno.

Radi svega toga, naravno rješenje u južnom dijelu habsburške monarhije ne može biti drugačije, nego ne dieliti što je po naravi sjedinjeno i spojiti što je umjetno razdijeljeno.

Već Rusija je na to prividila god. 1877., pa kad bi Austrija bila sledila to privođenje, ona ne bi bila toliko štetovana, ne bi bila pokazala svoju slabost, ne bi morala odkupljivati mir žrtvam i poniženjem. Pripojiv Bosnu i Hercegovinu, Dalmaciju i ostale hrvatske zemlje u jedno samostalno državno tijelo, monarhija bi pokazala, da je pravedna i da hoće podizati slobodne narode. Druge države na taj njezin korak ne bi smjele ni mogle prigovarati, i ona bi imala na južnim granicam državu, koja bi se oduševljeno borila proti svakom neprijatelju; razumije se kad bi takovih neprijatelja bilo, što je skoro izključeno, jer se zna, da bi taj podhavat monarhije imala i Rusija podpomagati, kao što je pomogla i oslobodjenje drugih balkanskih država, budući to ide u prilog njezinim svrhama.

Bez ovoga sjedinjenja hrvatskih zemalja, naša monarhija biti će izvrgnuta poniženjima u buduće mnogo jačim, nego je danas, jer čim koja velevladstvi jače zagrije u izotčno pitanje, a to će učiniti prije ili kasnije Rusija radi Crnoga mora i Dardanella, sve južne zemlje monarhije postaju za nju veoma velikim teretom.

Sjedinjenjem hrvatskih zemalja naprotiv, monarhija postaje odlučujućim čimbenikom u izotčnoj pitanju, a Hrvatska sjedinjena i samostalna prvim i najjačim njezinim štitom.

Bez toga svakovo okavoko pitanje za monarhiju je pitanje slabosti, a valjda i razsula. A da je tako, vidi se već danas.

Nego razvijali se događaji kako hoće, hrvatski narod nema razloga da očajava, jer u svakom slučaju njegovo pravo mora doći do uvažjenja.

Kad bi to uvidili u Beču, današnji položaj monarhije ne bi bio težak. Mi želimo, da oni ne dođu do uvidjavnosti kad više ne bude na vrijeme.

Zakonska osnova o aneksiji pred carevinskim viećem.

Beč, 16. prosinca. (Brzojav „Novosti“). U današnjoj sjednici carevinskog vieća počelo je prvo čitanje zakonske osnove o aneksiji Bosne i Hercegovine s prešnim predlogom princa Lichtensteina i drugova. Zajedno s tim počimlje razprava o prešnom predlogu dra Šušteršića i drugova, kojim zahtjeva, da se stvore temeljni zakoni za Bosnu i o prešnom predlogu dra Adlera i drugova, koji se bavi posljedicama aneksije.

Princ Lichtenstein u obrazloženju svog prešnog predloga veli, da protegnute suvereniteta na Bosnu i Hercegovinu samo uzakonijuje 30-godišnje stanje. Govornik diže se proti shvaćanju Magjara, da Magjari imaju nekih prava na Bosnu i Hercegovinu. Magjari su doduše nekada imali neka prava na Bosnu, ali su ova prava sa svo-

jom samostalnošću izgubili. Samo sjevero-zapadna Ugarska i junački Hrvati očuvali su se od turskog jarma.

Anektirane zemlje — nastavlja govornik — ne smiju pripasti ni Njemcima, ni Magjarima, ni Austriji, ni Ugarskoj, već moraju postati državna cjelina hrvatsko-srbskog naroda pod željom carskog doma. Ovo mora biti cilj svih pametnih patriota, a ovaj se cilj tim lakše dade postići, jer je pretežni dio južnih Slavena ujedinjen pod vladom Njegovog Velikanstva: u Banatu, Slavoniji, Hrvatskoj i Dalmaciji, bez primjese ikakvog drugog elementa. Južnoslavenska rasa, koja se odlikuje duševnim i kulturnim sposobnostima i koja se unatoč tragičnoj sudbini uzdržala, postati će ravnopravni član narodne zajednice cijele monarhije, koju vodi naša dinastija.

Odpor Srbije i Crne Gore — završuje govornik — može se smatrati samo dinastičnim, a nipošto narodnim odporom.

Hrvati, Slovenci, Srbi, Česi i kršćanski socijali burno su odobravali govoru princa Lichtensteina.

Pismo iz Zagreba.

Zagreb, 16./XII.

Kada ste zagrebačke događaje prigodom jubilarnih svečanosti registrirali u vašem listu pod naslovom „Jubilarni absolutizam u Hrvatskoj“, najbolje ste pogodili i označili ne samo naše političko stanje onih dana, već u obće sve pojave i sve prilike našeg političkog javnog i upravnog života. U Zagrebu, u Banovini cijeloj vlada danas takov režim, da nam oni tamo u Perziji ne mogu ništa da zavide, a oni u Turskoj mogu nas samo sažaljevati. Sve je tako udešeno, da se sila i samovolja nametnute vlade može napokon provodjati bez ikakva straha, da će joj odurno postupanje prisjesti.

Ne samo, nego vlada baruna Raucha, tog „najhrvatskijeg bana“, ide tako daleko, da usilnu magjarizaciju provadja sve u šestnaest, osnivanjem novih magjarskih škola, a ministar predsjednik Magjarije šalje poštanske magjarske činovnike u Hrvatsku, da u njoj kroz same dvie godine „naučee“ hrvatski, pa da onda budu namješteni kao predstojnici poštanskih ureda u Hrvatskoj, gdje će naravski loše sluge goreg gospodara nastaviti i usavršiti magjarizaciju ureda u Banovini, u kojima po zakonu ne smije da vlada drugi jezik osim hrvatskoga.

Al što vriedi danas zakon u Hrvatskoj? Danas u Hrvatskoj vlada — rekospo — sila i samovolja, koja ne nalazi uztuka, jer je našla oslonu i zaštite kod svojih plaćenika, koji hrvatsku borbu oslabiše, parazolivaše do mjere, da nametnuti „ban“ može raditi sa svojom hordom sve što hoće i ne hoće, da može napokon i ne sazivati sabora, i tim pričiti, gušiti svaki i najmanji slobodnjij glas prosvjeda.

I dok ovakovo stanje u ovoj našoj Banovini vlada, dok su podpuno, pače u pogoršanom izdanju povraćena vremena Khenovca, dotle u našem stranačkom životu vlada podpun kaos, međusobno gloženje, napetost, lično napadanje i ocrnjavanje, razdor, razrojtvo, u jednu rječ: stanje očajno, stanje izgubljenika, koji čite nad sobom užasnu težinu kobi i tiranije, ali koji ne čute u sebi toliko samopripora, toliko ljubavi, toliko odvažnosti, da prekinu s tim žalostnim, kobnim odnošajima, da jednaput učine kraj ovoj sramoti, ovome zoru, od kojega strada cijelo pučanstvo, koje je još najbolje razpoloženo i najpripravnije na muzevni odpor, na ukinuće abnormalnih prilika, koje traju cijelim narodnim organizmom, ubijajući u njemu onu životnu snagu, kojoj jedino imamo zahvaliti, ako danas nismo kao politički narod zaboravljeni mrtvaci.

Kad bismo hijeli dublje začu u cijeli kompleks odnosa i obstočnosti, da izvučemo onu nit, na kojoj se nižu prva i najukujija zrnja, koja urodiše ovakovim plodom, morali bismo napisati čitavu koliko obežnu, toliko gorku i žalostnu povjest, u kojoj bi stanoviti ljudi sa svojim pristašam izskočili na površinu u takovoj slici, da bi ta slika izazvala bez sumnje

ogorčenje, prezir, mržnju čitavog naroda na one, koje bi ona predstavljala. Radi tješnoće prostora mi toga ne činimo, a i suviše nam je poslie svega onoga, što je vaš vrlo cijenjeni i iskrenim rodoljubljem nadahnuti list izkazao u više navratka, baveći se amošnjim prilikama. Ali ono što možemo ipak vrlo kratko i ožeto reći, i čim možemo da podamođemo karakteristiku amošnjih prilika, jest to, da se sav ovaj kaos, sve ovo lično napadanje i ocrnjavanje, sav ovaj razdor, sve ovo razrojtvo ima u prvom i jedinom redu pripisati onoj politici, koja se kod nas amo vodi i provadja pod uplivom tudjinskih želja i prohtjeva, pod uplivom nastojanja da u Banovini bude pogodjeno tudjinskim interesima, koji sa interesima hrvatskog naroda nemaju ništa zajedničkoga, dapače se s njima diametralno kose.

Ova politika na žalost širi svoje zatorne mreže i preko Banovine. Bačene su one već i tamo kod vas u Dalmaciji, bačene su i po Herceg-Bosni i gdje god panu, svugdje zamute, svugdje štetuju, svugdje odnose zdravoj hrvatskoj politici, politički stranke prava po koju snagu, po koju enerziju.

Kraj takih prilika nije čudo, ako absolutizam Rauchove vladavine uspjeva, ako traje, ako se srećno uzdržava. Ta to je absolutizam „najhrvatskijeg bana“, koji za sreću Hrvatske osniva magjarske škole, koji za sreću Hrvatske služi ideji magjarske jedinstvene države, koji za sreću Hrvatske drži zatvorena vrata hrvatskoga sabora, da se u njemu ne oglasi rječ, koja bi ga mogla u tom „patriotičnom“ nastojanju smesti.

I tako ide... Dokle će ići, to je veliko pitanje, koje se zaludu samo i od sebe nameće svim elementima, koji još nisu podlegli i koji ne će da podlegnu gadnom režimu. Dokle će tako ići? — Vi ste dobro rekli, da će sve ići slabo, dok se hrvatska politika ne vrati k svojoj stožini, ideji stranke prava. Ali — stranke prava, koja suzbija, vojvuje, ruši, triebi, uništuje tudjinske uplive u domovini Hrvata, koji imaju pravo na svoju odluku, na svoju slobodu, — na svoju državu. Inteligentni sat! —

Svemu što rekospo nadodajemo činjenice: O sazivu sabora više se i ne govori, medjuetu u strankama jedni se igraju soldata, drug liferuju „veleizdajnike“, treći čekaju „zgodan čas“.

Jedini, koji radi postojanje i po nekom sustavu, to je ban Rauch. — On iznarodjuje i magjarizira.

Za vrieme Khenovce vladavine, za vlade Pejačević-Chavraka i Rakodczaya, dakle za 25 godina, osnovano je u Hrvatskoj 46 magjarskih škola.

Za 11 mjeseci vladavine Rauchove povisio se za taj broj na 78, dakle za 32.

Rauch je osnovao u 11 mjeseci 32 nove magjarske škole.

Ali Magjari traže još i više.

U zadnjem broju Željezničarskog „Službenog lista“ čitamo, da je Košut ovih dana imenovao 18 novih magjarskih učitelja. Od ovih je 6 ostavio na službovanju kod magjarske škole u Zagrebu, a 12 njih poslao u Slavoniju na magjarske škole.

Saznajemo nadalje iz posve pouzdanoga vrela, da će se u najkratkem vremenu otvoriti nove magjarske škole u ovim mjestima:

Novskoj, Pleternici, Vrpolju, Capragu i — Cirkvenici, a u Zagrebu i Osijeku povisiti na stepen više škole.

U zajedničkom proračunu za god. 1909. imade stavka od 960.000 kruna u te svrhe!

Ovo se sve događaja u doba banovanja „najhrvatskijega“ bana Raucha.

Dokle će ovo potrajati?

Dovršit na sjednici pokrajinskog poljodjeljskog vieća.

(Vidi br. 299.)

Gospodarski Ured na Vrani.

Mi smo već više puta u našim člancima dotakli se pitanja, koje je veoma važno za zadarski i benkovački kotar, a to je posjed,

koji je vlada otkupila na račun Dalmacije, pod imenom „Vranjsko dno“ od Borelliovih.

Velimo, da ga je vlada otkupila iz njihovih ruku, a to pod jedinim uvjetom, da narodu bude bolje, nego što je bilo pod prvim vlastnikom. Ne na žalost nije tako.

Naša vlada, ili po svojoj inicijativi, ili po onoj nametnutoj iz Beča, mjesto da Vranu uređi, kako bi odgovarala potrebama zemlje, tu se je usančila i napravila nešto, što mi sami ne bi znali kazati, što je to. Je li pokušališe? Nije. Je li škola? Nije? A onda, što je?

To vam je „uzor posjed“, koji je država uzela da bude zrcalo njezina rada u Dalmaciji. Što Dalmacija ima koristiti od tog uzornog posjeda, rekli smo već više puta, te je suvišno, da se opet povraćamo na ono što spada u starine, ali na žalost starine, koje su tu da odkrivaju svakodnevno ranu na mukotrpnom i izmučenom narodu, koji je usilovan, da žive u doticaju ljudi bez srca, bez obraza, bez znanja i čovjekoljublja.

Vrana je propast naroda okolice. Tamnice se Benkovačkog i Biogradskog suda pune nevina naroda, a krive zakletve lugara na dnevnom su redu.

Kolonija švaba, tu se je ušančila, a kako narod okolice, negdašnje slavne prijestolnice hrvatskih kraljeva, strepi od njezina zuluma, grozota te hvata.

Vrana nam ni u čemu ne daje pomisao, da je ona tu, da bude uzoran posjed, koji bi bio primjerom zemlje. Naprotiv Vrana je tu, samo zato, da nas vriedja, samo za to, da nam narod upropačtuje, a sve u slavu preporeda ove izmučene zemlje i nje mukotrpnog naroda.

Biti će onih, koji će nam valjda primjetiti i reći: Vlada je od Borelliovih Vranu kupila i ona je od Vrane gospodarcica. Jest, istina, da je vlada Vranu kupila, ali čijim novcima? Je zar sa onim, što su bili ukešani u državnu riznicu za vrijeme klauzule? Pa dobro! A čiji je taj novac bio? Je li vladin, ili nevoljnog našeg naroda, koji danas skapa od gladi?

Ako g. knez Borelli nije do sada u ovom pitanju postupao dosta energičnije, donekle je opravdano bilo kô negdašnjeg vlasnika ovog posjeda, bilo kô načelnika občine u kojoj se posjed ovaj nalazi.

Svakako utješljivo je, da je knez Borelli, ipak ustao naprama načinu, kojim „Ekonomski Ured“ u Biogradu vodi poslove na korist zemlje, te je našao shodnim, da i ako dosta blagom formom izreče slijedeće:

„Ne bi također škodilo, kad bi „Ekonomski Ured“ u Biogradu, kojeg država demanjalna drži kao uzor posjeda, kad bi odjelodanost u „Gospodarskom Vjesniku“, glasilo ovog vieća, sve što se samo poradi na racionalnom i uspjelom poljodjelskom radu, kao n. pr. uspjeh raznovrstnih žitja, koje su se nove vrsti žitja, i s kojim uspjehom pokušale, također o prilikama voćarstva, livadarstva, o uspjehu američanske loze i o prisilnom navraćanju loze pomoću topfika, a bilo bi željeti, da se samo uzpostavi i razsadnik divljih maslina, na čijoj bi se podlozi moglo razviti naše maslinarstvo, koje je osobito propalo g. 1904. od velike studeni, te bi se i o tom uspjehu moglo što šta doznaniti.“

Pomenuh, da bi se na podlozi sjemenja t. j. divljaka moralo pokušati sadidbu masline, jer ista bolje odoli suši i studeni, a ne kao do sada sa palicama.

U interesu gospodarskog napredka nadam se, da će c. k. Ministarstvo poljodjelstva uvažiti ove opravdane opazke i želje.“

Sam predlog, koji je za ovim nadao, da li se ima ovaj izvještaj g. Borella uvrstiti po cilu u zapisnik ili ne, dokazuje da je radi njega bilo prepiraka. Sa koje strane, danas ne kažemo.

Svakako nam je žao, da su i članovi vlade za ovaj predlog glasovali, jer je to neka predradnja, koja ne sluti na dobro, a koja već unapred javlja: Canta merlo.

Pravljenje finog ulja.

Gosp. Lujo Milić pitao je g. nadzornika Zotta, da mu kaže, što je sa djelatnosti, koju je razvio pouzdanik ministarstva poljodjelstva g. Artmann za pravljenje finog ulja i koju on plaću uživa za to.

Gosp. Zotti odgovara Miliću na prvi dio, a iz koga odgovora se razabire, da ni gosp. Zotti ne zna ništa o stvari, već jedino da mu je ministarstvo saobćilo, da će se gosp. Artmann baviti konfekcijom ulja, uljarskom trgovinom i pravljenjem raznih finih tipova ulja.

Gosp. Milić veli, da ga je svojim odgovorom gos. Zotti na polovicu zadovoljio, te pita g. Zotta, da li se u sićenju iz crnih i prezrelih maslina može praviti fino ulje. Gosp. Zotti odgovara gosp. Miliću da ne, a na ovo Milić tvrdi, da je Artmann ove godine u Orašcu kupovao takove masline za pravljenje finog

ulja. Ova tvrdnja g. Milića još nam je jedan novi dokaz, kakove ljude centralna vlada šalje u Dalmaciju, da ju tobože ekonomski spase.

Kotarske gospodarske Zadruge.

Savjetnik gosp. Golf upozoruje na potrebu, da se opet ožive kotarske gospodarske Zadruge u Zadru, Benkovcu i Šibeniku, te u tu svrhu zove u pomoć i vieće. Milić izražuje želju, da tajnik obidje odnosne kotare i da preduzme jedno informativno putovanje po pokrajini.

Mi smo podrobno i u više navratka izitali obe ove potrebe, pak nam je drago, da naše rieči niesu pale na neplodno tlo, a biti će nam još draže, ako budemo mogli zabilježiti, da je gosp. Hribar ostavio zadarsku „Calelargo“, a uputio se po Dalmaciji, da uči, pita i izpituje narodne jade i nevolje, te ih iznese pred vieće, da im ovo traži lieka.

Političke vijesti.

Austrija se ipak na bojkot miče. Neke bečke novine doznaju, da austrijski financijski erar namjerava ukinuti dozavu dihana za smotke iz Macedonije. Do sada je jedna Austrija povlačila sav macedonski duhan u iznosu od 20 milijuna franka godišnje. To bi bio odgovor na bojkot, jer provede li Austrija ovaj svoj naum, ostaje u Macedoniji 300.000 ljudi bez kruha i zarade.

Novo ministarstvo. „Neues Wiener Tagblatt“ doznaje iz napouzdanijega vrela, da su u vladinim krugovima zaposleni o predradnji za prometno ministarstvo, kojemu bi pripadali odsjeci „pošta“ i „parobrodarstvo“, koji su do sada bili podčinjeni ministarstvu trgovine. Predhodno se sve nalazi u predstudiju, ali je ipak toliko priredjeno, da će se novo ministarstvo moći osovati s nastupom novoga koalicionoga kabineta.

Magjari bi Bosnu. Magjarima za Bosnom rastu silne zabubice. Košt kani sazati nezavisnu stranku na konferenciju, na kojoj će se razpravljati o bosanskom pitanju, jer jedan dio neodvišnjaka zahtjeva bezodvlačno sjedinjenje Bosne i Hercegovine Ugarskoj.

Konferencija vesisila. Izgleda da će ipak već u najskorijem vremenu doći do konferencije vesisila. Daje se to sluti već i po tom, što je talijanski ministar Titoni naglo prekinuo svoj dopust i povratio se u Rim, jer da su gledom na konferenciju vesisila radi balkanskog pitanja došle iz Beča i Petrograda ugodne vijesti.

Iztočna konferencija. „Norddeutsche Allg. Ztg.“ piše o sazivu istočne konferencije: glavni je uvjet, da se razpravama osigura tečaj konferencije, koji ima da umirno djeluje, a ne da postane vrelom uzbuđenju. Svaki korak, koji će ići o skladu s tim ciljem kao što i s interesima Austro-Ugarske, naći će najzadnjišnji podporu u Njemačkoj. Javljaju ruski i francuzki listovi, da je knez Bilow svjetovao austro-ugarskome ministru izvanjskih posala, neka nastavi pregovore s Turskom i u svaku cenu s njome utanači kompromis, naproti tome treba upozoriti, da se samo po sebi kaže, da Njemačka kraj sadašnje krize stoji u živom saobraćaju sa svojim saveznicom, no bilo bi za cilu izlišno oprovrgavati, da bi Njemačka mogla Austro-Ugarskoj davati savjeta, koji bi bili, podobni, da ponize saveznu monarhiju.

Nezavisna stranka na vladi. U političkim krugovima vlada velika uzrujanost, što je Wekerle navodno izjavio, da će u proljeće razpustiti sabor i raspisati nove izbore. Jedan veliki dio neodvišnjaka hoće da izstupi iz koalacije, jer su nezadovoljni s Wekerleovim izjavama glede samostalne banke kao što i s izbornom reformom. Sav odium pada na neodvisnu stranku, a ustavna stranka gleda sve to sasna hladno. Očekuju se u koalaciji novi sukobi. Pogovara se, da će Wekerle reći Košutu, neka neodvisna stranka sama preuzme vladu, a on (Wekerle) će odstupiti, jer ne će da mu neodvisna stranka iza ledja ruje.

Izborna reforma u Ugarskoj. Novo-organizovani socijaldemokrati održali su u 8 mjesta prosvjedne skupštine protiv Andrasjeve izborne reforme. Sa svih skupština odaslane su prosvjedne brzojavke predsjedništvu zastupničke kuće.

Rusko-talijanski savez ne postoji. „Times“ javlja iz Petrograda sa posve pouzdane strane, da između Rusije i Italije ne postoji nikakav savez u balkanskim pitanjima.

Ruski državni zajam. Državna дума prihvatila je sa velikom većinom zakonsku osnovu financijalnog ministarstva, sa kojom se ovo ovljučuje na zajam od 450 milijuna rubalja.

Odgovor ruske vlade na notu Austro-Ugarske. Odgovor ruske vlade na zadnju notu Austro-Ugarske bit će predan u Beču iza dojučeršnje nedjelje. Odgovor će biti pomirljivo naravi i omogućiti će daljnje pregovore, ali Rusija ostaje pri zahtjevu, da se balkanskim državcima dadu kompenzacije.

Burni prizori u Dumi. Duma je glasovala zakon o povišenju sudačkog osoblja. Nakon toga došlo je u Dumi do burnih prizora i terorističkih čina. Predsjednik Homjakov usljed toga dao je svoju demisiju.

Iz hrvatskih zemalja.

Madjarske škole u Hrvatskoj. Za Rauchova režima otvoreno je u Hrvatskoj u svemu 36 madjarskih škola, tako, da ih je sada ukupno 78. Željeznički službeni list javlja, da je Kossuth ovih dana imenovao za Hrvatsku 18 novih madjarskih učitelja i to 6 za Zagreb, a 12 za Slavoniju. „Pokret“ iz pouzdana izvora saznaje, da će se doskora otvori madjarske škole u Novskoj, Pleternici, Vrpolju, Capragu i Crikvenici, a madjarske škole u Zagrebu i Osijeku da će se povistiti na stepen viših škola. Sve se to izdržava iz zajedničkog proračuna, dakle i na teret Hrvatske, te je za madjarske škole u Hrvatskoj stanljeno u proračun za god. 1909. K 960.000. Društvo „Julian“ zatražilo je nadalje od Rauchove vlade dozvolu za osutak madjarske škole u Babinicu i Bjelovaru.

Novo izradjeni čilim po narodnom uzorku. Trgovačko-obrtnička komora u Zagrebu dala je izraditi za svoj muzej čilim po narodnim motivima gospodjici Milki Horvatovoj, izpitanoj učiteljici tkanja. Taj čilim je sada dogotovljen, te se može u običajno vrijeme u muzeju trgovačko-obrtničke komore viditi. Stručnjaci tvrde, da je to jedan od najljepših čilimova, ne samo po svojoj solidnoj izradbi, nego i po ukupnom narutju boja, koje su poredane prema našim hrvatskim narodnim motivima.

Za Strossmayerov spomenik u Osijeku. Vlastelin valpovački i podgorački, gosp. Rudolf prof. Normann-Ehrenfelski; koji je već od prije za spomenik, koji će se velikom našem biskupu u Osijeku podići, doprineo znatan iznos, poslao je odbor za biskupov spomenik iznovični prinos u znanomtom iznosu od 1501 K.

Vodstvo episkopata i narodna borba u Isfri. Tršćanski biskup Nagl zabranio je dvojici hrvatskih župnika, koji su izabrani u istarski sabor, a pripadaju tršćanskoj biskupiji, da prihvate mandate. Ove postupak Naglov izazvao je u redovima Hrvata i Slovenaca veliku uzrujanost. Ovako glasi vieć, koja dolazi iz Istre. Taj isti Nagl, junak Ricmanja, zabranio je glagolice, zabranio je hrvatsku misu u mnogim crkvama. On je kod ovih izbora postavio svoje kandidate, propao je i eto sada silni i Hrvate župnike da polože mandate. I ovi župnici će se morati da pokore, jer je autoritet biskupov velik.

Pobjeda slovenskih trgovaca u Trstu. Talijani u Trstu doživješe prošle nedjelje grad poraz. Obdržavala se skupština društva trgovaca jestvina. Slovenci učestvovali su skupštini i utjecali u samu debatu, što je Talijane užasno srdilo. Kad se je imalo glasovati o proračunu, predsjednik Robba (Talijan) pozvao je neka oni, koji proračun odobravaju, dignu ruku. Slovenci su proti tome prosvjedovali i tražili, da se glasovati prebroje. Tad se je konstatiralo, da je 54 Talijana glasovalo za, a 58 Slovenaca proti proračunu. Rezultat glasovanja prihvatilo je Slovenec burnim odobravanjem. Predsjednik je na to skupštinu razpustio. Ovaj slučaj imao bi uvjeriti gosp. Barzila i javno mnjenje u Italiji, da razvikano talijanstvo Trsta ne stoji baš onako sjajno, kako to predstavljaju naši talijanaši.

Pokrajinske vijesti.

Radi napadaja na slikara Valića, prigodom prolaska sokolaša u Zadru ovih dana bila je razprava proti Josipu Matiji Krstiću. Gajo Tijanović, Josipu Vladoviću i Romanu Frančiću, koje je branio Dr. Giljanović. Razprava je bila odgovorena radi pozova nekogih svjedoka i osobnog pristupa oštećenika, koje se sada nalazi u Pragu. „Nar. List“ primjećuje: Da se ne bi ikogod prevario, pa pomislio, da su svi oni gornji „iči“ naši ljudi, koji su na onako živinski način napali i izprebitali mladoga slikara stranca, moramo naglasiti, da su oni — talijanaši. Po rodu su sigurno Hrvati, ali su talijanske škole i ambieat zadarski učinili od njih izrode i fanatičare. To je kulturna misija Leginih škola u Dalmaciji!

Štrajk na lavovskoj tehnici. Slučaji lavovske političke najvjestije, da će dva dana prirediti demonstracijom štrajk. Uzrok je tomu što je u proračun metnuta vrlo malena i nedostatna svota za taj zavod.

Neredi u Zadru, koji od časa do časa uzimaju i ozbiljniji oblik posljedica sa talijanskog odnarođavanja našega puka u najbližjoj okolici Zadra. Zadarski talijanaši hvataju djecu siromašnih roditelja, te ih obavećujući im knjige, odiela, a i novčane podpore, odvraćaju od polazanja hrvatskih škola. U talijanskim pak školama „Lege“ djeca se tako odnarođe, da kasnije služe kao oružje u rukama talijanaša proti vlastitom svom

narodu. Dokazuje io i činjenica, da najveći dio talijanaških pristaša nose — hrvatska imena.

Da se tomu odnarođivanju na kraj stane, osnovano je svedobno „Hrv. dobrotvorno društvo“ u Zadru. Tome je društvu zadaća u prvom redu podupirati siromašne učnike hrvatskih škola u Zadru, pa ono tu svoju zadaću suduše i prema svoim silama vrši. Za umnožiti pak prihod svog tog potrebnog društva, ustrojena je u Zadru „Hrvatska knjižarnica“, koja svoj čisti prihod spomenutom društvu daje. Tako je prošle godine „Dobrotvorno društvo“ primilo od „Hrvatske knjižarnice“ u Zadru“ zaista liepu svotu od trinaest hiljada kruna. Zamjeran prinos Hrvata iz sviju zemalja za povratk otuđenog nam Zadra.

Na uvećanje gore spomenute svote znatno je pridonio i kalendar „Svačić“, što ga već šestu godinu izdaje „Hrvatska knjižarnica“. Ovih je dana upravo izašao tečaj za god. 1909., a razaslan je na sve strane. Očekivati je, da će ga svaki nabaviti, jer će time doprijeti makar i mali prinos, da što prije dođe vrijeme, da Zadar bude i opet hrvatski, pa da se ne bude moralo čitati po našim novinama kako su i opet bili — neredi u Zadru.

Paštrovičevu „priobčeno“ u „Smotri“. Na članak našeg dopisnika iz Zadra o Lorinjevoj samovolji odgovorio je g. Paštrovič. Odgovor mu je najbolja potvrda, da je naš dopisnik kazao istinu o onome što bijaše i o onome što će biti. Medjuto iz Zadra nam dopisnik javlja, da će on sam odgovoriti po tenanu na izpade g. Paštrovića, a dotle nek se ovaj uztrji i razabere.

„Vila“ — „Dalmatie“ u pogibelji. U noći izmedj 17. i 18. o. m. nalazila se „Vila“ za više sati u neprestanoj pogibelji brodoloma. Krenula je odavle oko 8 sati na večer. Imala je svratiti se u Rogoznicu. Kod svjetionika „Kremik“ krivjom kapetana zaneslo ju uzburkano more u tamnoj noći na grebenje pod svjetionikom, o koje se je, srećom lagano, tri četiri puta očešala. Nastala užasna strava. Mnogi koji su putovali stali koriti kapetana, kud je to zakrenio, kad sveticionici kažu sami pravac, kojim je brodu išti. Uzalud! Kad se „Vila“ odmakla od „Kremika“ opet je sjeknula krivim pravcem i bilo bi zla i grdjeja, da nisu toga opazili oni, koji su njom putovali. Za to što su odoklonili groznu pogibelj bijahu vriedjani i psovani od zapovjednika broda. „Vila“ je došla kasnije pred Trogir, pa se opet vrнула k svjetioniku „Mulo“, oko kojega se vrtila, dok je mogla sigurnije zaploviti put Trogira. U Rogoznicu nije otišla. Jutrom rano prispjela je u Trogir. Ovo nam je sve izpričao jedan očevidac, koji će se te strašne noći uvijek sjjećati. Eto, kakovom se sigurnošću putuje na parobrodima „Dalmatie“.

Prvi društveni koncert. Hrvatsko pjevačko-glazbeno društvo „Zoranić“ u Zadru preredjuje u ponedjeljak dne 21. ov. m. u 8 sati u večer u prostorijama „Hrv. čitaonice“ prvi društveni koncert.

Parobrodarsko društvo „Dalmatia“. Kako javlja „Narodni List“, novom godinom pretvorit će se „Dalmatia“ u akcionersko društvo. Pristupit će k njemu i dioničari dalmatinske plovidbe sa kapitalom od pô milijuna kruna.

Poštanke vijesti. Dneva 21., 22., 23. i 24. prosinca o. g. kod poštanskih erarijalnih ureda u pokrajini služba će bi produljena do 7 sati u večer za primanje i razdavanje dilžanskih pošiljaka. Ovom se prigodom preporučuje občinstvu, u svom interesu i u svrhu da se paketi ne izgube i ne kasnije prigodom nastajnih božićnih praznika: a) da uloze osobitu pažnju da adrese budu podpune i razgovjetne i da po mogućnosti budu priliepljene na omot same pošiljke; ako to ne bi bilo moguće, onda na istu pošiljku, te da u nju stave drugu adresu jednako izvanjskoj; b) da ne šalju, koliko je moguće, nepakovanih pošiljaka, osobito ako se tiče divljači ili peradi i sl., a to da ne bi odpala ili se inače izgubila adresa za vrijeme prenosa; c) ako se tiče pošiljaka podložnih potrošanju, da potanko očešane sadržaj po vrsti i količici, a to da se što brže uzmogne odmjeriti potrošanra. Preporuča se osim toga, da pošiljke budu na vrijeme predane, a da ih ne kasnije prosliediti i da ne okasne stiči kamo su poslana, a osobito neka budu što bolje udečene i pakovane. Uztrebta li, neka zabilježe na popratnim listovima napomenu: „pošiljka podložna lasnom kvaru“ i podvuku tu napomenu crvenim ili plavetnim suhopisom; neka pošiljke budu tako pakovane, da ne bude moguće odneti sadržaj, i da se zatvor ne ozledi i neka pošiljke, vezane unakrst konopčićem, budu također i zapečaćene, na način, da se konopčić ne može ukloniti, a da se ne slome pečati.

Orobljen poštanski ured. U Trpnju orobljen je po noći poštanski ured. Lupeži su

razbili manju blagajnu i ukrali dvjesto kruna, a kad su počeli razbijati i veću, čuli stanari počeli vikati, te lupeži pobješkoše. Sutra dan su uhvaćena trojica njih i kažu, da su glumci iz Ugarske.

Književnost i umjetnost.

Uspjeh domaćeg tenora. Vrlj tenor Noe Matošić, Splićanin, pjevao je ovih dana u Bresci u Italiji, i to u teškoj operi „Andrea Chenier“ od Giordana. Polučio je velik uspjeh. Tamošnje novine pišu o njemu vrlo laskavo.

Milan Begović, putuje novom godinom u Hamburg, gdje je primljen od uprave „Deutsches Schauspielhaus“ kao volonteur za režiju i pozorišnu umjetnost. U tu svrhu on je kao profesor dobio dopust od ministarstva nastave za iduću godinu.

Iz grada i okolice.

Za realku u Šibeniku nalazi se u državnom proračunu ne samo već navedena svota od 52.200 kruna, već i druga svota od preko 9000 K za pokušstvo i učila. Otvor škole ima slediti dne 1. rujna 1909.

„Ubožkom Domu“ udielio je preuzvišeni c. k. namjestnik Niko Nardelli K 40. Uprava „Ubožkog Doma“ preuzvišenom gospodinu, na lepom daru, najsmjernije zahvaljuje.

Loze za stratifikaciju. Mnogi nas pitaju jesu li već stigle vladine loze za stratifikaciju ili kad će stići. Mi smo već javili u našem listu, da se je mjestna občina obratila na vladu, da pošalje u tu svrhu potrebit broj loza, ali do danas, kako čujemo, občina nije dobila nikakva odgovora. Vrieme je da se loze namaknu, pa ne mislimo, da će vlada uzeti ovu preozbiljnu stvar na laku ruku, već da će svom pospješenošću dostaviti zapitane loze.

„Učiteljski Glas.“ Br. 12. za prosinac ovog učiteljskog glasila već je doštanam, te se razrašuje. S ovim brojem svršava X. tečaj, „Uč. Glasa“.

Kinematograf. Večeras počinak. Sutra novi program, vrlo zanimiv. Za iduću blagdanu poduzeće najavljuje novo izvanredne programe sa čestim promjenama. Još se nije našao kradljivac vrpca, koje su nestale iz lokala u noći od nedjelje.

Na što je spao Pendul sa svojim klepetalom najbolje se vidi iz članka njegova, kojim je ustao da zagovara talijansko sveučilište i baš sa sielom u Trstu. Njegovo je pisanje o tom pitanju toliko „patriotično“, da je dobar dio onog članka hrvatožderski trščanski „Il Piccolo“ u broju od 16. o. mj. s osobitom nasladom pretiskao i usvojio. Eto, dokle dopire lažno otačbeništvo smušnjaka! Da se ulazka talijancima, za nekoliko njihovih glasova kod kakvih izbora što bi mogli dati njemu, vječnom kandidatu, on se ne ustručava u svom klepetalu preporučivati talijansku visoku školu u Trstu, on, koji se uvijek razmećao i razmeće slavenskim osjećanjem, on „pučki“ sin, koji veći, da radi za dobro hrvatskog naroda, za slavensku ideju. Toliko tjesnogradnosti, toliko puzavosti, toliko zaboravljanja i nesvjesti mučno je naći i kod najlucakstijega zagrižljivca. Svaki Hrvat, svaki Slaven ne može nego bit protivan talijanskom sveučilištu u Trstu, ne radi Austrije, nego radi Hrvata, Slavena u onom gradu. Ali da, Pendulu su miliji talijanci u Šibeniku, u Trstu, i svugdje, nego li braća naša po krvi i jeziku, kojima su jednako neprijatelji Talijanci kao i Niemci i Magjari. — Ovo najnovije izdajničko pisanje Pendula ne valja zaboraviti! „Kremenjak“ i „Piccolo“ jednako pišu i misle!

S. I. Turgenjev:

Tap, tap, tap!...

Preveo S. Z. (8).

XII.

„No kuda ići? Magla me je zaogrjnjavala sa svih strana. Na pet koraka bila je još prilično prozirna, nu ali dalje se je sguštavala i pomilala u neku meku i bielu zidinu.“

Skrenutih na desno u jednu seosku uličicu i ođanle stupih na ravnicu posutu riedkim grmljem.

Hodah u bezcilj i sikah:

— Teglev! Ilija Stjepanoviću! Ali moj glas zamirao je naokolo bez jeke, kao da bi ga magla bila progutala.

— Teglev! ponovih.

Niko ne odgovori.

Pomicah naprijed; dva puta zadieh se u zid, a drugi put zamalo da ne padoh u grabu. Malo podalje spatakoh se na jednog seljačkog konja polegnuta na tlu.

— Teglev! Teglev! vikah.

Najedared iza mene, na maloj daljini, začuš slabacni glas.

— Evo me... što hoćete od mene?

Razne vijesti.

Hrvatsko akad. društvo „Zvonimir“ u Beču, čiji odbor ima najbolju namjeru da pridigne ovo starodrevno hrv. društvo do dostojnog nivoa-a po bečke Hrvate i na uhar domovine nam Hrvatske, da lakše provede taj svoj cilj i nastojanje, e bi, sve hrvatske akademičare skupio u jedno kolo i na jedinstven rad, obraća se na sve prijatelje društva i njegovog napredka, da ga u tom plemenitom nastojanju podpomognu. Osobito pak odbor umoljava i podsjećuje g.g. bivše članove „Zvonimira“, da ga se sjete prigodom božićnih blagdana i nove godine, pristupivši u isto društvo kao članovi podpiratelji. Ako ikada, a to je sada potrebit jedinstven rad akad. omladine, i odbor se nada, da ne će ostati vapaj „Zvonimira“ glas vapijućega u pustinji.

Hrvatska čitaonica u Transvalu. Hrvatski su se rodoljubi osnovali u Johannsburgu „Hrvatsku čitaonicu“. Austrijski klub u tom gradu ustupio im je nekoliko soba besplatno. Upisano je do sada 32 člana. Čitaonica se je upisala među članove „Matice Hrvatske“.

Pet mrtvaca na jednome parobrodu. Tajanstven slučaj. Proše nedjelje prispjelo je iz Antwerpena u Grimby „Asliten“, parobrod „Creat Central Railway Company“, koji je, izbacivši sidro, javio znakovima, da se na njemu nalaze lješine dvaju mužkaraca, dviju žena i jednog dječaka, koji su na vrlo tajanstven način preminuli. Osim toga bijaše i sam kapetan parobroda, gospodin Milward, s nepoznata razloga nenarodno i teško obolio. Namah se zabranilo parobrodu da udje u luku, te je na nj bio odaslan jedan liečnik. Ovaj je, povrativši se, izjavio, da mu je bilo ne moguće odrediti uzrok smrti i da je potrebna rasudba lješina. Parobrod će ostati kod usća Humbera sve dotle, dok se ta razudba ne obav. Uza sve to bijaše dopušteno nekim putnicima i nekolikim mornarima, da se odvezu na kopno; ali, naravno uz uvjet, da se povrate.

Poludjeo Arapin. Ranio pet osoba u vladu. Na talijanskoj pruzi Ventimiglia—Cannes desio se prošle nedjelje jedan vrlo težak i tragičan slučaj. Neki Arapin, Mirombeg Kejner, nenadano je poludjeo u vladu, pa se je obuzurao vrlo izoštenim nožem bacio na suputnike i ranio petoricu osoba, od kojih je jedan vrlo teško. Putnike obuze velika panika, te se je jedan bacio kroz prozor i u padu se domogao težkih ozlieda. Napokon je jedan od putnika dao znak alarma i vlak se je zaustavio. Arapin, koji je sa pjenom pokrsanim prsima biesnio, bijaše savladan i svezan. Najteže je ranjen mornar Ton, koji je na strašan način udaren nožem prema srcu. Nema nade, da će se spasiti.

Vladina „bječva“.

— Kako ti ono tvog derana. Bit će mu sveta Luca doniela šibicu?

— Šibicu! Punu bječvu svakih gjakonija.

— Drago mi je. A ne znaš što je „vladina bječva“ doniela našoj pokrajini?

— Bog s tobom. Vladina bječva?!

— Glavo, glavo! Hjedoh reći: „Smotra Dalmatinska...“

— Ptu! Ali sam kratak. Imaš pravo. Sv. Luca bila u nedjelju na 13., a „Smotra“ izišla u sobotu na 12. Nego, znaš šta. Ja se držim ove: dalje vuče od gospode; i tko djavolom do podne tikve sadi, od podne mu se o glavu razbijaju. Sa onima u palači kod sv. Šime niti imam, niti bi rada imati posla.

— Onda ću ti kazati ja. Pročitao sam sve omote u „vladini bječvi“. Na prvome

piše: „Dalmacija u državnom proračunu za god. 1909.“ U ovom omotu nahode se: „Prve radnje za osnivanje jedne kaznione u Dalmaciji K 20.000.“

— Za narod servilni, za narod robske čudi i ne treba nego tor.

— Nu priznat ćeš, da taj tor treba pročistiti, urediti; nek ne izgleda, kô i do sada, kotarskom jarom.

— Uza je uza, pa i od zlata bila!

— U drugom omotu je „Poziv“, „domaćeg sina“ c. k. Namjestnika Nardelli-a: neka svaki priloži što može i kako može, po svojoj volji: novaca, vina, suha voća, sladkih gjakonija: obuće, rukavica i bječava vunenih, sve što momcima može služiti“. U ovom omotu su dva manja. Broj 1. dar je: „N. P. g. Namjestnik Niko Nardelli K 250.“

— Moj dragi, tko ima masla i... a šta će sirotinja?

— Broj 2. su doznake „Crvenog krsta“.

— „Crvenog“! kô da je rat? Ja sam čuo „Biolog“.

— U „vladini bječvi“ stoji „Crvenog krsta“, i slušaj: 1000 kruna u gotovu novcu i darovi in natura.

— Ma kome i za koga?

— Vojnicima „našoj djeci“ — tako stoji u pozivu — i oružnicima „što sad borave u južnoj Dalmaciji“.

— Sve za južnu Dalmaciju. Dobro se brigati i za „našu djecu“, a šta bi u „vladini bječvi“ za otce i sinove te „naše djece“, koji po Bukovici, ravnim kotarima i šibenskom primorju skapavaju od gladi? Eda li za ove samo zrnca kukuruza u „vladini bječvi“.

— Pusti, bolan! Sad su vladini interesi u južnoj Dalmaciji; bit će gaće i za sjevernu. I da znaš, Toma sumljivče. U trećem omotu našao sam: „Dieljenje krme uz obalenu cieniu“.

— Prosvjedujem. Ljudi su ljudi, a blašče je blašče. Krmno bilje, kao što slama, seno, mekinje pića je za volove, magarad i prasad. Pa ne bih htio da nas je u „vladini bječvi“ zamienilo.

— Ne budi takav. U omotu stoji crno po bielu: „moblence za nabavu siena, slame i mekinja uz obalenu cieniu, koje su prikazane Namjestništvu do roka ustanovljena oglosam na 26. kolovoza, bile su uzete u obzir, te su molitelji već i primili udieljenu im količinu krme“.

— Blaženi siromasi duhom! Da su „molitelji već i primili udieljenu im količinu krme“! A čuj ovu: Čaće Šime, Čorčić Ante, Fršop Nikola, Ivas Tome, Maras Ive, Udovičić Nikola, Barča Mate, Skočić Ante i petdesetak drugih vodičana tuže se: da su poslali na vrieme kaparu za sieno, a siena još ne vide. Da ih utješim, molim te kaži mi: da li u kojem omotu „vladine bječve“ nahodi se povratka kapare i naknada pretrpljene štete?

— Šta mi kažeš? — Šta mi kažeš! U pomenutom omotu „vladine bječve“ izričito stoji: „Tim su, za ovu godinu, posve iscrpljena sredstva kojim je Namjestništvo raspolagalo da doskoči oskudici krme“. Jadni narode! Nu tješimo se. Što ne doniela sv. Luce, može sv. Nikola. Znaj! Kod Niemaca — a u nas njemačka vlada — sv. Nikola nosi darove.

— Vjera i Bog, tebi se mieša. Sv. Nikola prošao je na 6.

— Katolički, ostao je još hriščanski, koji je danas na 19. Bio koji bio, samo da donese darova.

— Već je donio „Blagajni za štednju i zajmove u Vodicama“.

— Vidiš. Pogadjam li? Obveseli me, drago moje!

— Vodička „Blagajna“ zatražila preko političke vlasti u Šibeniku, obzirom na nastalu gladnju, da joj Namjestništvo udieli u bezkamatni zajam povrativ kroz 1909. ječma 6 vagona, kukuruza 4 vagona; ukupno 10.000 kvintala, što bi ona opet bezkamatno dielila svojim za drugama.

— Pametno, rodoljubno, čovječno djelo „Blagajne“. I onda, rano moja? Pomogô ju svetitelj Nikola, krstno ime „domaćeg sina“ Namjestnika Nardelli-a?

— Upravo jutros na osvit svetitelja, došlo sa Namjestništva, a podpisan Nardelli: da se pitanje vodičke „Blagajne“ ne može uvažiti.

— Šibica u „vladini bječvi“.

Tvrđko Tvrđković.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavaatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Za
božićno drvo
naći ćete
u dućanu **IVANA RUDE**
Glavna ulica — ŠIBENIK

svakovrstnih nakita: zlatnih i srebrnih zvijezda, zvijezda repatica, lančića, vrpca, trakova, krugljica, grozdova sjajnih i raznobojnih oblika, angelića, ptičica, pa krasnih svjećica sa svojim stalcima za pričvršćivanje uz drvo, sve to u raznim veličinama; onda još pamučnog netzgrovdnog sniega, praskavih svjećica i bezbroj drugih sitnica, kojima se razkošno, a ipak u najumjereniji trošak može okititi božićno drvo.

Vanjskim naručiteljima šalje se roba po uzecem, ali se prima natrag sve, što im se slučajno ne dopane.

Veliko skladište
Gotovih odijela
za gospodu.

Častim se upozoriti P. N. Obćinstvo, da sam pred malo dana dobavio veliku količinu finih odijela za gospodu, sasvim ukusno skrojenih i od najfinijih vunenih tkanina, koja mogu prodati uz tako nizke cienne, da se ne bojim nikakove utaknice.

Prema tome tko želi imati jedno fino, a uz to i jeftino odijelo, neka se meni obrati, te jamčim, da će svak ostati potpuno zadovoljan.

Sa štovanjem
Pio Terzanović.

samo dokažavalo, kako ga ja ni malo ne poznam.

Njegov neobično miran i jednak glas, zvučio je tako blizu mojem uhu.

— Ali upoznat će te me, nadoda. Jučer sam vidjeo da ste se smijali, kad sam govorio o jakosti moje volje... Upoznat će te me i sjećat će te se mojih rieči.

Prva selska koliba istrša iz magle kao kakva mračna prikaza; zatim se je izpoljavala druga: naša, a moj zečar zalajao, upoznavši me po svoj prilici po njahu.

Zakueah na prozoru.

— Semeon! povikah Teglevljevu vojniku. Hej! Semeon! Otvorite nam ogradu.

Ograda turena silovito, poljulja kolje, i zanjise se.

Semeon se pojavio na pragu.

— Ilija Stjepanoviću, dođite, rekoh.

Obazrieh se...

Ali za mnom nije više bilo Ilije.

Tegleva je nestalo, kao da ga je zemlja progutala.

(Nastavit će se.)

Obrnuh se naglo. Vidjeh preda mnom Tegleva sa spuštenim rukama, gologlava, bleda, ali sa oživjelim očima, većim nego li obično.

— Hvala Gospodu! Kliknuh u razmalu moje radosti; i uhvatim ga za obje ruke. Hvala Gospodu!

— Što hoćete od mene? ponovi Teglev.

— Hoću... hoću, najprije, da se vratimo zajedno kući; pak po tom zahtjevam od Vas, kao od prijatelja, da mi odmah razjasnite što znači takovo Vaše držanje... i ovaj list za zapovjednika. Je li Vam se možda štogod dogodilo u Petrogradu?

— U Petrogradu sam našao, što sam htio naći.

— Hoćete da reknete da... Vaša prijateljica... Marija...

— Da se je ubila.

— Moguće?

— Prekjueer su je pokopali — prosliedi brzo Teglev uz gotovo pakostan izražaj. Nije za mene ostavila ni jednu rieč. Otrovala se je, Sklopiloh ruke.

— Ala nesreće! Vaš predosjećaj se je izpunio. Grozno je!

Razganut, ušutah. Teglev mirno prekrizli ruke pod vidom neke pobjede.

— Ali, prizapočnem, zašto stojimo ovdje? Vratimo se kući.

— Ajdmo, rekne Teglev, ali kako ćemo naći put?

— Svjetiljka je na prozoru naše kolibe.

Služit će nam ravnalom. Ajdmo.

— Ajdete naprijed; sledit ću Vas.

Zaputismo se. Pet časaka hodasmo, a da nismo znali kuda idemo, niti nazriemo blisuk svjetiljke, koji nam je morao biti vodičem.

Na posljedku zablistae dvie crvene tačke u daljini.

Žurio sam se da stignem u kolibu i da od njega doznam sve potankosti o zlosretnom putu u Petrograd.

Pogodjen tim, što mi je on bio kazao, izpovjedih mu, prije nego ćemo prispjeti u naš stan, kako je došlo do tog, da sam se silakostne zabavljaio klapajuć u ošit. Kolj je kobno bila završila ona šala!

Teglev se je ograničio da rekne, da ga ja nisam ništa ulazio; da je nešto bezimеноvanog bilo upravilo moju ruku, i da je to

PODRUŽNICA HRVATSKE VJERESIJSKE BANKE - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulatnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

Dionička glavica K. 1.000.000

Pričuvna zaklada 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbiljuje zajmove uz amortizaciju kotarima, općinama, i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razeretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod ždriebanja. Revizija srečaka i vrijednostnih papira besplatno. Unovčenje kupovna bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje itd. uz najkulatnije uvjete.

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.

UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinjski trg, Berislavićeva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZAŠTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete slijedeće vrsti osiguranja:

I. Na ljudski život:

- a) osiguranja glavica za slučaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.

2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez liečničke pregledbe.

3. Pučka osiguranja na male glavice bez liečničke pregledbe.

II. Protiv štete od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
2. Osiguranja pokretnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadružna imovina u svim odeljima iznosi: . . . . . K 1.410.816.28
Od toga jamčevne zaklade: . . . . . K 1.000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: . . . . . K 820.000.00
Izplaćene odštete: . . . . . K 2.619.582.36

Za Palmaciju publicke obavijesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatiae“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356. - -

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE.

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krunam uz uložničke Listove:

sa odkazom od 5 dana uz 2 1/2 %
" " " 15 " " 3 1/2 %
" " " 30 " " 4 1/4 %

Uložke u zlatnim Napoleonima ili u engl. funtim.

(šterlinam) uz uložničke Listove:

sa odkazom od 15 dana uz 2 1/2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 mjes. " 3 1/2 %

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u kriepost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznačnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %.

Banko-Žiro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i druge glavne gradove Monarhije, te plaća domicite svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdaje uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %

Otvara tekuće račune u raznim vrijednotama. Inkassi: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta Inostranstva, odrezaka i izričebanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdaje svojim korentistima doznačnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovici, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linc, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), pait, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novomjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na Inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdaje Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i Inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predajme na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontirinja (Confirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibeļji provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osiguraje vrijednote proti gubitcima ždriebanja

Banca Commerciale Triestina.

POZIV NA SUBSKRIBCIJU.

Da se proširi i poveća poslovanje „Hrvatske knjižarnice“ u Zadru, odlučio je sadanji vlastnik i koncesionar iste Hubert knez Borelli Vranski u društvu sa podpisanim sastaviti dioničarsko društvo pod tvrdkom

Hrvatska knjižarnica d. d. u Zadru.

Osim knjižarskog obrta proširit će društvo svoje poslovanje i na sve srodne grane, te će prama potrebi urediti knjigovežnicu, tiskaru itd. Dionička glavica ustanovljena je na 150.000 kruna razdieljenih u 1500 dionica po 100 kruna. Od ovoga iznosa upisali su podpisani jednu trećinu, dok se ostale dvie trećine daju ovime na javnu subskripciju.

Upisani iznos imade se uplatiti u tri obroka i to 30%, t. j. 30 kruna po dionici odmah kod upisa, drugih 30%, do 15. veljače, a ostatak od 40 kruna po dionici najkasnije do 31. ožujka 1909. Onomu, koji do toga roka ne bi uplatio cijeli upisani iznos, propada uplaćeni novac u korist pričuvne zaklade.

Podpisani pozivlju s toga sve hrvatske rodoljubne i poslovne krugove, da upisivanjem dionica omoguće proširenje i procvat ove za Zadar, koji nam je na žalost još otudjen, toli važne i potrebne ustanove. „Hrvatska knjižarnica“ davati će i nadalje dio čistoga dobitka „Hrvatskom dobrotvornom društvu“ za podupiranje djaka hrvatskih škola u Zadru.

U tu svrhu dala je „Hrvatska knjižarnica“ 13.000 kruna.

Potanje ustanove mogu se saznati kod „Hrvatske knjižarnice“ u Zadru, kojoj se šalju i prijave dioničara, kao i prvi obrok upisanog iznosa. ZADAR, dne 10. prosinca 1908.

Hubert knez Borelli-Vranski
predsjednik Zem. polj. vieća i načelnik biogradski

Manfred knez Borelli-Vranski
veleposjednik i član austr. gospodske kuće.

Dr. Pero Klaić
odvjetnik.

Šime Modrić
trgovac.

Viktor Scarpa
upravitelj podružnice „Hrv. vjer. banke“ u Zadru.

Rikard Katalinić-Jeretov
hrvatski književnik.

Dr. Ivo Marcellić
liečnik.

Petar Pilić
trgovac.

Alfons Hribar
tajnik Zemaljskog poljodjeljskog vieća.

Ante Cernošija
trgovac.

Gjuro I. Marušić
mesar.